

PRAWO DZIAŁANIA MAS I REGUŁA PRZEKORY

CEL ĆWICZENIA

Zapoznanie studentów z wpływem zmiany parametrów stanu (temperatura, stężenie, ciśnienie) na położenie równowagi chemicznej w reakcjach odwracalnych.

Zakres obowiązującego materiału

Prawo działania mas. Reguła przekory. Reakcje odwracalne. Wpływ ciśnienia, temperatury na położenie równowagi reakcji odwracalnej. Obliczenia dotyczące stałej równowagi chemicznej. Równowaga chemiczna w układach heterogenicznych. Wykorzystanie wartości stałej równowagi chemicznej dla przewidywania kierunku biegu reakcji. Zależność między zmianą energii Gibbsa, a stałą równowagi. Wpływ katalizatora na wartość stałej równowagi.

Literatura

- Praca zbiorowa, "Chemia fizyczna", PWN, 1980.
- A. Bielański, "Podstawy chemii nieorganicznej", PWN, 2009.

Sprzęt:

3 zlewki - 100 cm³
2 zlewki - 250 cm³
termometr
wkrapłacz do AgNO₃
rozdzielacz - 0,5 dm³
pipety wielomiarowe - 5 i 10 cm³
kolby miarowe – 50, 100 i 250cm³
4 kolbki stożkowe – 150 cm³
cylinder miarowy – 100 cm³
3 naczynka wagowe
butelka z korkiem – 250 cm³
szkiełko zegarkowe
papierki wskaźnikowe pH
płyta grzejna
nasadka, bagietka

Odczynniki:

ampułki z zatopionym NO₂
KSCN (10% roztwór)
FeCl₃ (10% roztwór)
AgNO₃ (0,1 mol/dm³)
Chloroform
NH₃(aq) (stężony)
CuSO₄ (0,1 mol/dm³)
mocznik (stały)
KI (stały)
KCl (stały)
lód

Wodne roztwory przygotowywane przez studenta przed ćwiczeniem:

100 cm³ 1 mol/dm³ roztwór mocznika
10 g 10% wodnego roztworu KCl
50 cm³ 0,2 mol/dm³ wodnego roztworu KI

UWAGA!!

Stężony roztwór amoniaku, silnie drażni skórę, oczy i drogi oddechowe.
Azotan srebra i jego roztwory posiadają właściwości drażniące i trwale brudzą

skórę oraz tkaniny. Staraj się, aby skóra twoich rąk nie miała kontaktu z roztworem AgNO_3 .

OPIS WYKONANIA ĆWICZENIA

Zadanie 1

Ampułkę z zatopionym NO_2 wkładamy do wody o temperaturze pokojowej i lekko podgrzewamy. Mierzmy temperaturę, w której nastąpiła zmiana zabarwienia gazu znajdującego się w ampułce. Drugą ampułkę z zatopionym NO_2 wstawiamy do wody z lodem. Obserwujemy zachodzące zmiany.

Zadanie 2

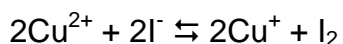
Do kolby miarowej o pojemności 250 cm^3 zawierającej niewielką ilość wody destylowanej dodajemy po $1,5 \text{ cm}^3$ 10% roztworów: FeCl_3 oraz KSCN i dopełniamy do kreski wodą. W wyniku zmieszania obu roztworów powstaje kompleks $\text{K}_3[\text{Fe}(\text{SCN})_6]$ o charakterystycznym, intensywnym zabarwieniu. Do czterech kolbek stożkowych wlewamy po 50 cm^3 otrzymanego roztworu. Następnie do pierwszej kolbki stożkowej dodajemy 5 cm^3 10% FeCl_3 , do drugiej 5 cm^3 10% KSCN , do trzeciej 5 cm^3 10% roztworu KCl , czwartą kolbkę pozostawiamy dla porównania barwy i oceny zmian stężenia $\text{K}_3[\text{Fe}(\text{SCN})_6]$ w poszczególnych roztworach.

Zadanie 3

Do zlewki o objętości 100 cm^3 wlewamy 70 cm^3 roztworu mocznika o stężeniu 1 mol/dm^3 i papierkiem uniwersalnym sprawdzamy pH roztworu mocznika. Kilka kropli roztworu ze zlewki przenosimy na szkiełko zegarkowe i dodajemy dwie krople $0,1 \text{ mol/dm}^3$ roztworu AgNO_3 . Następnie roztwór w zlewce podgrzewamy do wrzenia przez kilka minut i ponownie wykonujemy testową reakcję z AgNO_3 .

Zadanie 4

W poniższym doświadczeniu będziemy śledzić zmiany położenia stanu równowagi w reakcji:

W rozdzielaczu umieszczamy 10 cm^3 $0,1 \text{ mol/dm}^3$ CuSO_4 oraz 80 cm^3 H_2O i dodajemy 5 cm^3 świeżo przygotowanego $0,2 \text{ mol/dm}^3$ roztworu KI . Obserwujemy zachodzące zmiany. Następnie do mieszaniny w rozdzielaczu dodajemy 40 cm^3 $0,1 \text{ mol/dm}^3$ CuSO_4 , wytrząsamy i po ustaleniu się równowagi (nie ulega zmianie barwa roztworu i ilość osadu) dodajemy około 50 cm^3 chloroformu i dalej energicznie wstrząsamy zawartość przez kilka minut. Następnie do mieszaniny w rozdzielaczu dodajemy około 15 cm^3 stężonego $\text{NH}_3(\text{aq})$, roztwór wytrząsamy energicznie. Pamiętajmy o otwarciu kranu rozdzielacza po każdym 2-3 wstrząśnięciach, dla wyrównania ciśnień (ciepło rąk powoduje parowanie chloroformu, co prowadzi do zmniejszenia rozpuszczalności amoniaku w roztworze i w konsekwencji do gwałtownego wzrostu ciśnienia w rozdzielaczu).

OBSERWACJE I WYNIKI

Zadanie 1

Początkowa barwa gazu w ampułce

Barwa gazu w ampułce po podgrzaniu

Temperatura, w której nastąpiła zmiana barwy

Barwa gazu w ampułce po oziębieniu

Zadanie 2

Barwa roztworu uzyskanego po dodaniu do wody destylowanej 10% roztworów: FeCl_3 i KSCN

Zmiany barwy zachodzące w kolbkach z roztworem FeCl_3 i KSCN po dodaniu:

10% r-r. FeCl_3

10% r-r. KSCN

10% r-r. KCl

Zadanie 3

Wartość pH roztworu mocznika

Efekt reakcji po dodaniu AgNO_3 do mocznika

Efekt reakcji po podgrzaniu mocznika i dodaniu AgNO_3

Zadanie 4

Obserwacje:

po dodaniu do rozdzielacza z CuSO_4 i H_2O roztworu KI

po dodaniu do mieszaniny w rozdzielaczu roztworu CuSO_4

po dodaniu do mieszaniny w rozdzielaczu chloroformu

po dodaniu do mieszaniny w rozdzielaczu stężonego $\text{NH}_3(\text{aq})$

OPRACOWANIE WYNIKÓW

Zadanie 1

Przedyskutuj zmiany położenia równowagi reakcji $2\text{NO}_2 \rightleftharpoons \text{N}_2\text{O}_4$ przy stałym ciśnieniu:

a) po podgrzaniu ampułki

b) po oziębieniu ampułki

Przedyskutuj zmiany położenia równowagi reakcji $2\text{NO}_2 \rightleftharpoons \text{N}_2\text{O}_4$ w przypadku zmian ciśnienia przy stałej temperaturze.

Zadanie 2

Zapisz równanie reakcji chemicznej zachodzącej w roztworze.

Przedstaw wzór na stałą równowagi tej reakcji.

Jak zmieniło się położenie stanu równowagi w badanych reakcjach, po dodaniu:

a) roztworu FeCl_3

b) roztworu KSCN

c) roztworu KCl

Wyjaśnij powody zmian intensywności barwy poszczególnych roztworów w oparciu o regułę przekory Le Chateriera-Brauna.

Zadanie 3

Na podstawie wartości z tablicy rozpuszczalności i wzoru związku, z którego Wöhler po raz pierwszy dokonał syntezy mocznika podaj, jakich jonów szukałeś w reakcji z AgNO_3 ?

Zapisz równanie reakcji chemicznej w czasie podgrzewania roztworu mocznika.

Czy reakcja ta jest odwracalna w warunkach prowadzonego doświadczenia (czy można przez oziębienie roztworu przesunąć położenie równowagi rozkładu mocznika w stronę syntezy)?

Napisz wzór strukturalny mocznika i izocjanianu amonu.

Zadanie 4

Określ kierunek przesunięcia stanu równowagi oraz wyjaśnij przyczyny zmian obserwowanych po dodaniu:

a) roztworu CuSO_4

b) chloroformu

c) amoniaku

Ocena za kolokwium

Ocena za raport

Ocena za wykonanie ćwiczenia

Podpis prowadzącego